

พฤติกรรม的开รับและแสวงหาข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และ การยอมรับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีของเกษตรกร

สุชาดา แสงดวงดี

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง พฤติกรรม的开รับและแสวงหาข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และการยอมรับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีของเกษตรกรโดยการศึกษาในตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการ的开รับและแสวงหาข่าวสารการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกของเกษตรกรตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม 2) ศึกษาความรู้ ทักษะ และการยอมรับในการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกของเกษตรกรตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม的开รับข่าวสารกับทักษะและการยอมรับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและในอนาคต โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการวิจัยเชิงสำรวจโดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ใช้การหาความสอดคล้องของคำตอบที่ได้รับทั้งนี้เพื่อนำมาสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการศึกษาที่สำคัญมีดังนี้ 1) กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรลำพญา ส่วนใหญ่ติดตามข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรทางเลือกเป็นประจำ โดยเนื้อหาที่ได้รับความสนใจมากที่สุด ได้แก่ การควบคุมศัตรูพืชโดยชีววิธี เช่น แมลง จุลินทรีย์โดยสื่อที่ได้รับความสนใจเปิดรับและแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติมเมื่อสงสัย ได้แก่ การชมรายการเกษตรทางวิทยุ และโทรทัศน์ 2) เกษตรกรตำบลลำพญามีความรู้และมีทักษะเห็นด้วยต่อการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือการทำเกษตรทางเลือก อยู่ในเกณฑ์มาก โดยเฉพาะความเห็นที่ว่าเกษตรทางเลือกทำให้เกษตรกรและผู้บริโภคปลอดภัย และสร้างสภาพแวดล้อมสมดุล และอุดมสมบูรณ์ หากแต่ยังมีความยอมรับต่อการทำการเกษตรทางเลือก ทั้งในปัจจุบันและอนาคตในเกณฑ์ปานกลาง และ 3) พฤติกรรม的开รับเนื้อหาการเกษตรทางเลือกมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะและการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกทั้งในปัจจุบันและอนาคต ขณะที่พฤติกรรม的开รับสื่อด้านการเกษตรทางเลือกเพียงบางประเภท มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะและการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และในอนาคต

คำสำคัญ: พฤติกรรม的开รับสื่อ เกษตรไม่ใช้สารเคมี ทักษะ การยอมรับการทำเกษตรทางเลือก เกษตรกร และเกษตรทางเลือก

Abstract

The paper entitled on “Media exposure behavior and information seeking on knowledge, attitude, and adoption of non-chemical agriculture of Lamphaya farmers Amphoe Banglen Nakhon Pathom Province” aims to study 1) the process of media exposure and information seeking about non-chemical agriculture or alternative agriculture of Lamphaya farmers Amphoe Banglen Nakhon Pathom Province, 2). Lamphaya farmers’ knowledge, attitude and adoption of non-chemical agriculture or alternative agriculture and 3) the relationship between the process of media exposure and their attitude, and adoption of non-chemical agriculture nowadays and in the future. The data collecting techniques are comprised of both qualitative techniques; observation and in-depth interview, and quantitative technique; questionnaires survey. The common themes analysis technique was brought to analyze the qualitative data in order to construct and develop the questionnaire, while descriptive statistics and Pearson's Correlation Coefficient were used for analyze quantitative data derived.

The main results are as follows: 1) Almost of Lamphaya farmers or respondents always follow on information about alternative agriculture. The most interesting alternative agriculture content is biological control of insects and Microorganism while the most interesting medium for exposing and seeking some more information when they are in doubt is radio and television program, 2) Lamphaya farmers or respondents have much knowledge and positive attitude on doing non-chemical agriculture or alternative agriculture, especially on the item “alternative agriculture are safety for both farmers and consumers and create a balance and fertilized environment”, but the adoption of alternative agriculture both at present and in the future are still at moderate levels, and 3) content exposure behavior about alternative agriculture has a positive relationship with attitude and adoption of alternative agriculture both at present and in the future, while some types of media exposure shows a statistically significant positive relationship with attitude and adoption of alternative agriculture both at present and in the future.

Keywords media exposure, non-chemical agriculture, attitude, adoption of alternative agriculture, agriculture, alternative agriculture

บทนำ

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับและแสวงหาข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และ การยอมรับการทำการเกษตร โดยไม่ใช้สารเคมีของเกษตรกรโดยทำการศึกษาในตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีความสำคัญเนื่องจากผลการศึกษาที่ผ่านมาหลายเรื่องพบคำตอบที่สอดคล้องกันว่าเกษตรกรของไทยยังไม่ให้ความสำคัญกับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากการที่ปัจจุบันประเทศไทยมีการนำเข้าสารเคมีจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ และใช้สารเคมีในการทำการเกษตรอย่างมาก โดยไม่มีการควบคุมกำกับในด้านการนำมาใช้ที่ถูกต้องเหมาะสม ทำให้มีการใช้อย่างฟุ่มเฟือย ไม่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการทำลายฐานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมต่อสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภค (ศิริณ พงศ์มณฑา, 2549: 4-9)(1) ทำให้มาตรการควบคุมและลดการใช้สารเคมีที่ควรนำมาใช้มี 5 ประการ ได้แก่ 1) มาตรการทางกฎหมาย 2) การใช้แรงจูงใจในการปรับการผลิตสู่ธรรมชาติ 3) การให้ความรู้ การอบรม การใช้สารเคมีอย่างเหมาะสม 4) การสร้างจิตสำนึกและให้ความรู้แก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค เพื่อให้ตระหนักถึงผลกระทบของสารเคมีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และ 5) การใช้ภาษีหรือค่าธรรมเนียม อย่างไรก็ตาม มาตรการเหล่านี้จะต้องเสริมหรือผสมผสานกัน เพราะมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งจะไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอและต้องใช้เวลา ไม่เหมือนกับประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีการกำกับควบคุมและการใช้บังคับกฎหมายอย่างเคร่งครัด ประกอบกับมีประชาชนที่มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ การรักษาสีบทและมีการกลุ่มผู้บริโภคที่เข้มแข็ง (ศิริณ พงศ์มณฑา, 2549: 4-9) (2)

สำหรับตำบลลำพญา จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำลำพญาที่มีชื่อเสียง เป็นพื้นที่ที่มีประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตร และมีแผนยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาตำบลลำพญา ระหว่างปี พ.ศ. 2554-2556 (3) ที่ให้ความสำคัญกับการผลิตและบริโภคผักปลอดสารพิษ ก็พบข้อมูลสภาพปัญหาการทำเกษตรด้วยสารเคมีในพื้นที่ที่รุนแรงมากขึ้น ส่งผลต่อสุขภาพเกษตรกรและคนในชุมชน ปัญหานี้สืบเนื่องมาจากการได้ผลผลิตลดน้อยลง รวมถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม น้ำ อากาศ และสัตว์น้ำ สอดคล้องกับข้อค้นพบ ของ ณัฐพงศ์ ฤทธิชัย และคณะ (2549) (4) ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตร และส่วนใหญ่จะใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียว มีการใช้ปุ๋ยที่ได้จากธรรมชาติ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักน้อยมาก ไม่มีการปลูกพืชหมุนเวียน พืชคลุมดิน ไม่ใช้ปุ๋ยพืชสด เป็นเพราะขาดความรู้ การลอกเลียนแบบ หรือมีความเคยชินกับการทำการเกษตรแบบเดิมๆ และ อรรถพร เกษะกิจ และคณะ (2549) (5) ที่พบว่า การผลิตผักของชาวบ้านในชุมชนรอบป่าดงเค็ง เป็นการปลูกผักโดยใช้สารเคมีการกสน การเพิ่มผลผลิตให้ได้มาก มีความสวยงาม ดึงดูดผู้บริโภค ป้องกันและกำจัดศัตรูพืชและการใช้สารเคมีเพื่อกระตุ้นให้ผลผลิตออกสู่ตลาดเร็วกว่าคนอื่น เพราะหากใครสามารถผลิตพืชผักออกสู่ตลาดได้ก่อนคนอื่นจะทำให้ผลผลิตนั้นราคาสูงด้วย ทั้งนี้ภาครัฐได้พยายามปรับพฤติกรรมของชาวบ้านในการปลูกผักปลอดสารเคมีด้วยการจัดทำโครงการอบรมให้ความรู้เทคนิคการทำเกษตรอินทรีย์พร้อมกับสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม โดยมีหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนสนับสนุนกระบวนการอบรม ดูงาน จัดตั้งกลุ่มเพื่อทำเกษตรอินทรีย์ พร้อมกับการติดตามสนับสนุนต่อเนื่อง มีกองทุนหมุนเวียนสนับสนุน พร้อมกันนี้ก็มีกลุ่มชาวบ้านได้ดำเนินการบางส่วนที่ทำ แต่สถานการณ์การปลูกผักที่ใช้สารเคมีกลับไม่มีแนวโน้มจะลดลง

หากพิจารณาถึงตำบลลำพญาพบว่ามีปัญหาเช่นเดียวกัน แม้ว่าผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลลำพญา และแกนนำในพื้นที่จะให้ความสำคัญกับการสื่อสารให้เกษตรกรมีความรู้และความตระหนักในการลด ละ เลิกใช้สารเคมีในการทำการเกษตรแล้วก็ตาม แต่การขับเคลื่อนให้เกษตรกรลด ละ เลิกใช้สารเคมีในการทำการเกษตรก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จ อย่างไรก็ตาม แกนนำต่างเห็นพ้องว่าการสื่อสารที่ต่อเนื่องยังคงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการขับเคลื่อนแนวคิดการทำเกษตรที่ลด ละ เลิกใช้สารเคมีให้ประสบความสำเร็จได้แต่ควรเป็นการสื่อสารที่เกษตรกรและคนในชุมชนควรร่วมพลังในการขับเคลื่อนให้ต่อเนื่องและเป็นระบบ มีการประเมินความสำเร็จและปัญหาการสื่อสาร สอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ, จำรัส เสือดี และคณะ พรทิพย์ เย็นจะบก และคณะ และ กมลรัฐ อินทรทัศน์ และคณะ (2549) (6) ที่พบว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงความคิด ความรู้สึกและทักษะต่างๆ ของ

สมาชิก ทำให้เกิดความมั่นใจในการใช้ชีวิตและการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันผู้อื่นมากขึ้น โดยในด้านความคิดทำให้เข้าใจกับปัญหาชุมชน ตระหนักถึงบทบาทของสื่อในชุมชนและทำให้ได้แลกเปลี่ยนทัศนะต่างๆร่วมกัน ในด้านความรู้สึกทำให้รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น เกิดความรู้สึกผูกพันต่อชุมชน รักและห่วงใยชุมชน ตลอดจนภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง ในด้านทักษะ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมทำให้ได้พัฒนาทักษะการสื่อสารทั้งการคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การพัฒนากระบวนการคิดและรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน การตระหนักถึงสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบและรอบด้านขึ้น ส่วนระดับกลุ่มบุคคลทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่างๆ การกระชับสัมพันธ์ภาพ ความภาคภูมิใจร่วมกัน ความรู้สึกเป็นเจ้าของสื่อร่วมกันและการพัฒนาเครือข่ายคนทำงานทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานในระยะยาว ส่วนระดับชุมชน ทำให้เกิดการเปิดพื้นที่ในการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชน สามารถพัฒนาระบบสื่อที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ดีขึ้น และการกำหนดทิศทางเชิงนโยบายเกี่ยวกับชุมชน ได้ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2549) (7)

จากสภาพการณ์ที่การส่งเสริมให้เกษตรกรตำบลลำพญา ลด ละเลิกใช้สารเคมีในการทำการเกษตรในพื้นที่ตำบลลำพญา ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากการสื่อสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล แกนนำและหน่วยงานรัฐมากกว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมโดยปราศจากความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมสื่อสารของเกษตรกรเพื่อนำมาใช้ประกอบการวางแผนการสื่อสารที่ดี ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรม การเปิดรับและแสวงหาข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการยอมรับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีของเกษตรกรตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเรื่อง แผนกลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติและการยอมรับแนวคิดการทำเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีของเกษตรกรตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการเปิดรับและแสวงหาข่าวสารการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกของเกษตรกรตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม 2) ศึกษาความรู้ ทัศนคติ และการยอมรับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกของเกษตรกรตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเปิดรับข่าวสาร กับ ทัศนคติ และการยอมรับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและในอนาคต ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลเบื้องต้นต่อการจัดทำแผนกลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติและการยอมรับแนวคิดการทำเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีของเกษตรกรตำบลลำพญา อันเป็นวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. ศึกษากระบวนการเปิดรับและแสวงหาข่าวสารการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกของเกษตรกรตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
2. ศึกษาความรู้ ทัศนคติ และการยอมรับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกของเกษตรกรตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และ
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเปิดรับข่าวสาร กับ ทัศนคติ และการยอมรับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและในอนาคต

นิยามศัพท์

1. เกษตรทางเลือก หมายถึง การทำการเกษตรรูปแบบหนึ่ง ที่ไม่ใช่เกษตรเคมีดังที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน แต่เป็นการทำการเกษตรที่เน้นการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และวัสดุคลุมดิน การผสมผสานการปลูกพืชและสัตว์ ลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชให้น้อยลงจนถึงขั้นไม่ใช้เลย การเกษตรทางเลือก จึงเป็นวิธีการทำการเกษตรที่คำนึงถึงรักษามลพิษธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ใช้วิธีการเกษตรธรรมชาติแทนการใช้สารเคมีที่เป็นอันตราย เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นได้ยาวนาน

2. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร หมายถึง กระบวนการที่เกษตรกรเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำการเกษตรทางเลือก หรือการทำเกษตรที่ปลอดภัย ละ เลิกใช้สารเคมีจากสื่อหรือช่องทางการสื่อสารทั้งภาครัฐ เอกชนและสื่อมวลชน ประกอบด้วย สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อประเพณี สื่อกิจกรรมและสื่อเฉพาะกิจเพื่อการประชาสัมพันธ์ต่างๆ

3. การแสวงหาข่าวสาร หมายถึง กระบวนการที่เกษตรกรใช้ความพยายามในการค้นหา เลิกใช้ และเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งสารหรือสื่อต่างๆ ที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมี ด้วยตนเองเพิ่มเติมจากการได้รับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน กลุ่มเกษตรกรและองค์กรชุมชน

4. แหล่งสาร หมายถึง บุคคล ได้แก่ เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชน/ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตร เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล แกนนำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ปราชญ์การเกษตร เพื่อนเกษตรกร คนในครอบครัว หรือองค์กรภาครัฐ เอกชน และองค์กรชุมชน ที่ทำหน้าที่ในการสื่อสารข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำการเกษตรทางเลือกไปสู่เกษตรกรตำบลลำพญา

5. ช่องทางการสื่อสาร หมายถึง สื่อ เครื่องมือ กิจกรรมที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารการทำการเกษตรทางเลือกหรือการทำเกษตรที่ปลอดภัย ละ เลิกใช้สารเคมีไปสู่เกษตรกรตำบลลำพญา ประกอบด้วยช่องทางการสื่อสารทั้งภาครัฐ เอกชนและสื่อมวลชน ประกอบด้วย สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อประเพณี สื่อกิจกรรมและสื่อเฉพาะกิจเพื่อการประชาสัมพันธ์ต่างๆ อาทิ แผ่นพับประชาสัมพันธ์ โปสเตอร์ ป้ายประชาสัมพันธ์ การจัดโครงการณรงค์/กิจกรรมพิเศษ สื่อชุมชน เช่น หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน การจัดเวทีชาวบ้าน การศึกษาดูงานในพื้นที่อื่น การทำแปลงสาธิต การสาธิต/การอบรมการทำเกษตรทางเลือก การจัดนิทรรศการ ศูนย์เรียนรู้ชุมชน/ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตร รวมถึง สื่อใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ตตำบล เป็นต้น

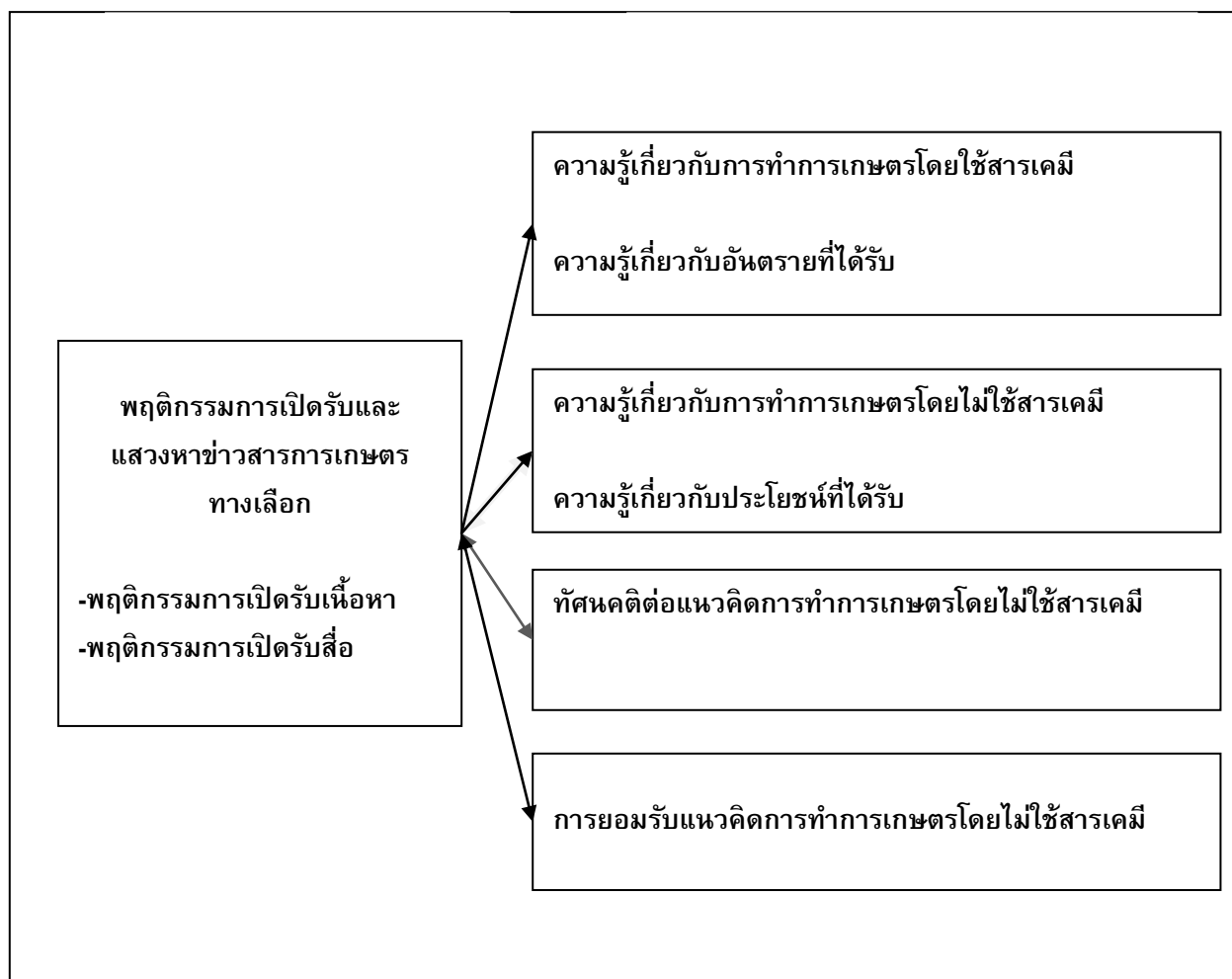
6. ความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรทางเลือก หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ วิธีการ แนวทางการปฏิบัติ และประโยชน์ที่ได้รับจากการทำการเกษตรทางเลือก หรือการทำเกษตรที่ปลอดภัย ละ เลิกใช้สารเคมีที่ถูกต้อง เช่น ความหมาย หลักการและวิธีการทำการเกษตรทางเลือก แนวทางการทำการเกษตรทางเลือก และประโยชน์ที่ได้รับจากการทำการเกษตรทางเลือก

7. เกษตรกร หมายถึง ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่ตำบลลำพญา และมีรายได้ส่วนใหญ่จากการทำนา ทำสวนผัก ซึ่งในงานวิจัยได้แบ่งเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรที่ทำนา และ กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกผัก เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีจำนวนผลผลิตและพื้นที่เพาะปลูกมากในพื้นที่ตำบลลำพญา

8. ทักษะต่อการทำการเกษตรทางเลือก หมายถึง การรับรู้ การประเมินคุณค่าได้แก่ ความชอบ ไม่ชอบ ความสนใจ ความเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ที่มีต่อหลักการ วิธีการ แนวทางการปฏิบัติ และประโยชน์ที่ได้รับจากการทำการเกษตรทางเลือก

9. การยอมรับ หมายถึง การที่เกษตรกรตำบลลำพญานำเอาหลักการ วิธีการ และแนวทางการทำการเกษตรทางเลือกหรือการทำเกษตรที่ปลอดภัย ละ เลิกใช้สารเคมี ด้วยวิธีการต่างๆ มาปฏิบัติในการทำการเกษตรในพื้นที่ของตนเอง

กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้สมมติฐานการวิจัยทั้งสิ้น 6 ข้อ ดังนี้

สมมติฐานการวิจัยข้อ 1 พฤติกรรม的开รับเนื้อหาการทำการเกษตรทางเลือกมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำการเกษตรทางเลือก

สมมติฐานการวิจัยข้อ 2 พฤติกรรม的开รับสื่อการเกษตรทางเลือกมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำการเกษตรทางเลือก

สมมติฐานการวิจัยข้อ 3 พฤติกรรม的开รับเนื้อหาการเกษตรทางเลือกมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

สมมติฐานการวิจัยข้อ 4 พฤติกรรม的开รับเนื้อหาการเกษตรทางเลือกมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกในอนาคต

สมมติฐานการวิจัยข้อ 5 พฤติกรรม的开รับสื่อการเกษตรทางเลือกมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

สมมติฐานการวิจัยข้อ 6 พฤติกรรม的开รับสื่อการเกษตรทางเลือกมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกในอนาคต

ระเบียบวิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ข้อ ได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณควบคู่กัน โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 1) การสังเกตการณ์ และ 2) การสัมภาษณ์แบบกึ่งมาตรฐาน (semi-standardized interview protocols) สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การวิจัยเชิงสำรวจโดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

ตัวแปรต้น ได้แก่ พฤติกรรมการเปิดรับสาร การแสวงหาข่าวสารของเกษตรกร และตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรโดยใช้สารเคมีและการทำเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือก ประกอบด้วยตัวแปรร้อยได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับอันตรายที่ได้รับจากการทำเกษตรโดยใช้สารเคมี ความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมี หรือเกษตรทางเลือก ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือก 2) ทศนคติต่อการทำการเกษตรทางเลือกของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร และ 3) การยอมรับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรตำบลลำพญา

การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์แบบกึ่งมาตรฐาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการเปิดรับและแสวงหาข่าวสารการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมี ความรู้ ทศนคติ การยอมรับ และความต้องการการสนับสนุนในการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือก ของเกษตรกรตำบลลำพญา โดยมีรายละเอียดของประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การสังเกตการณ์ 9 ครั้ง ในพื้นที่ทั้ง 9 หมู่บ้านของตำบลลำพญาซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพญา ได้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนเกษตรกร ตัวแทนผู้ผลิตและตัวแทนจำหน่ายสารชีวภาพ และตัวแทนเกษตรกรตำบลลำพญา โดยเครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสังเกตการณ์และแบบบันทึกการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ ทั้งนี้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้ติดต่อสารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือตัวแทนผู้ใหญ่บ้าน และนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการลงพื้นที่สังเกตการณ์พื้นที่ทั้ง 9 หมู่บ้าน ดำเนินการสังเกตการณ์และการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ทั้ง 3 กลุ่ม จดบันทึกการสังเกตการณ์ และขออนุญาตในถ่ายภาพนิ่ง การบันทึกเสียงและ/หรือภาพเคลื่อนไหวในขณะพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบหาความสอดคล้องของเนื้อหาหลักที่ตรงกัน (common themes analysis) ทั้งนี้เพื่อนำมาสร้างและพัฒนาแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสร้างแบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงสำรวจและการสรุปผลในลำดับต่อไป

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูล 31 คน ได้ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ประกอบด้วย 1) ตัวแทนกลุ่มบุคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง 13 คน 2) ชุมชนตำบลลำพญา 9 คน ประกอบด้วย ตัวแทนแกนนำกลุ่มเกษตรกรที่ทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมี เกษตรกรที่ทำการเกษตรโดยใช้และไม่ใช้สารเคมี อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ตัวแทนชุมชน/ผู้บริโภคน และ 3) ตัวแทนภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกพื้นที่ 9 คนประกอบด้วย นักวิชาการด้านการเกษตร นักวิชาการสาธารณสุข เจ้าหน้าที่สารชีวภาพในพื้นที่ และเกษตรกรที่ทำการเกษตรทางเลือก โดยเครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ทั้งนี้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้ติดต่อและนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 31 ท่าน ดำเนินการสัมภาษณ์ และขออนุญาตในถ่ายภาพนิ่ง การบันทึกเสียงและ/หรือภาพเคลื่อนไหวในขณะดำเนินการสัมภาษณ์ ถอดเทปสัมภาษณ์ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบหาความสอดคล้องของเนื้อหาหลักที่ตรงกัน (common themes analysis) ทั้งนี้เพื่อนำมาสร้างและพัฒนาแบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงสำรวจและการสรุปผลในลำดับต่อไป

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้ใช้การวิจัยเชิงสำรวจโดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากตัวอย่างเกษตรกรตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน 9 หมู่บ้าน ที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลลำพญา ประกอบด้วย หมู่ 1 หมู่ 2 หมู่ 4 หมู่ 5 หมู่ 6 หมู่ 8 หมู่ 9 หมู่ 10 และ หมู่ 11

โดยผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์ทั้ง 9 หมู่บ้าน และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 31 ท่าน ดังกล่าว มาสร้างเป็นแบบสอบถามสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรตำบลลำพญา ทั้ง 9 หมู่บ้านข้างต้น ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเป็นเกษตรกรที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ทั้ง 9 หมู่บ้าน ที่ยินดีตอบแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 5 ดังนี้ ส่วน 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) พฤติกรรมการเปิดรับและแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับการทำเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมี (เกษตรทางเลือก) ประกอบด้วย ข้อคำถามปลายปิดแบบให้เลือกตอบ 8 ข้อ ข้อคำถามปลายเปิด 2 ข้อ และ ข้อคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 23 ข้อ แบ่งเป็น ความสนใจในประเภทของเนื้อหาด้านการเกษตรทางเลือก 8 ข้อ และ สื่อหรือวิธีการที่ท่านมักใช้ในการติดตามข่าวสารใหม่ๆ เกี่ยวกับการเกษตรทางเลือก 15 ข้อ 3) ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือก 25 ข้อ 4) ทศนคติต่อการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือ เกษตรทางเลือก 11 ข้อ และ 5)การยอมรับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือก 28 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามแบบปลายปิดแบบให้เลือกตอบและข้อคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale questions)

ทั้งนี้ในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ผู้ใหญ่บ้านหรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง 9 หมู่บ้าน ในการกระจายแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากเกษตรกรในหมู่บ้านที่สมัครใจ และเต็มใจในการตอบแบบสอบถามกลับคืนให้กับผู้วิจัย ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาทั้งสิ้น 327 ชุด จากจำนวนแบบสอบถามทั้งสิ้น 450 ชุด คิดเป็นจำนวนร้อยละ 74 ของแบบสอบถามทั้งหมด ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นทั้ง 3 ส่วน ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สถิติการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment correlation coefficient)

ผลการวิเคราะห์

ในการนำเสนอผลการวิจัย จะเรียงตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อตามลำดับ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 : เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับและแสวงหาข่าวสารการทำเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกของเกษตรกรตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

การนำเสนอผลการศึกษา ในที่นี้ได้แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) ข้อค้นพบเชิงคุณภาพ และ 2) ข้อค้นพบเชิงปริมาณ ดังจะได้นำเสนอตามลำดับ

ข้อค้นพบเชิงคุณภาพ จากการลงพื้นที่สังเกตการณ์ การพูดคุยกับเกษตรกรในพื้นที่และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ทำการเกษตรด้วยสารเคมีและไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกในตำบลลำพญา มีพฤติกรรมการเปิดรับและแสวงหาข่าวสารการทำเกษตรทางเลือกจากสื่อหลักๆ 8 ประเภท ดังนี้

1. สื่อบุคคล ได้แก่ ผู้ขายร้านจำหน่ายยา ตัวแทนขายสารเคมีและสารชีวภาพของบริษัทขายตรง และเพื่อนเกษตรกรที่มีการทดลองใช้ปุ๋ย สารเคมี และสารชีวภาพมาแล้ว เพื่อให้รู้ว่ายี่ห้อใดที่ใช้ดี และไปซื้อตาม
2. การเปิดรับสื่อจากวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ที่มีรายการด้านการเกษตรโดยตรง
3. การซื้อหนังสือในกรณีที่น่าสนใจจริงๆ โดยเฉพาะในกลุ่มที่สนใจและต้องการรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำการเกษตรด้วยชีวภาพ
4. การอ่านเอกสาร คู่มือ แผ่นพับที่ได้รับแจกในเวลาที่ไปอบรม หรือประชุม
5. การอ่านฉลากจากข้างกล่องหรือจากซองเพื่อศึกษาสูตรตัวยา และวิธีการใช้ด้วยตนเอง
6. การเข้าร่วมอบรม ประชุม และศึกษาดูงานนิทรรศการต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐ เอกชนจัดขึ้น

7. การเข้าร่วมประชุมและฟังข้อมูลที่ดีโดยเกษตรกรตำบล และผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ที่มาพูดคุย แลกเปลี่ยนปัญหาการทำการเกษตรในพื้นที่ที่เป็นปัญหาปัจจุบัน และสามารถแก้ปัญหาด้วยสารชีวภาพได้สำเร็จ เช่น ข้าวดีด เพลี้ย หนอนม้วนใบ หนอนกอในนาข้าว ตัวงสำหรับมันเทศ และ

8. การสังเกตดูจากแปลงผัก แปลงนา แปลงพืชไร่ เมื่อเห็นว่ามีผลผลิตที่ดี จึงจะถามจากเจ้าของแปลงว่า ใช้สารชีวภาพใด

ข้อค้นพบเชิงปริมาณ

จากการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรตำบลลำพญา จำนวน 327 คน ด้วยแบบสอบถาม สามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 57.8) อายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 78) ตามด้วยกลุ่มอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 14.7) โดยส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา 1-6 (ร้อยละ 75.2) รองลงมาได้มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช.หรือเทียบเท่า (ร้อยละ 45)

พฤติกรรม的开รับและแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือก

ในการนำเสนอศึกษาพฤติกรรม的开รับและแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรทางเลือกของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรตำบลลำพญา จำนวน 327 คน ด้วยแบบสอบถาม สามารถอธิบายข้อมูล โดยแบ่งเป็น 1) พฤติกรรม的开ติดตามข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรทางเลือก 2) ความสนใจในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำการเกษตรทางเลือก 3) ความสนใจในการเปิดรับสื่อและวิธีการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรทางเลือก และ 4) ประเภทของสื่อที่มักใช้ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติม ตามลำดับ

1. พฤติกรรม的开ติดตามข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรทางเลือก พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรตำบลลำพญา ส่วนใหญ่ติดตามข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรทางเลือกเป็นประจำ (ร้อยละ 78.9) โดยใช้เวลาในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรทางเลือกประมาณ 10 นาทีเศษ โดย ส่วนใหญ่ติดตามข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรและเกษตรทางเลือก 1-2 ครั้ง ต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 39.4) รองลงติดตามข่าวสารทุกวัน (ร้อยละ 21.1) ตามด้วยติดตามข่าวสาร 5-6 ครั้งต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 12.8) ทั้งนี้ส่วนใหญ่รู้จักเกษตรอินทรีย์ (192 คน) มากที่สุด รองลงเป็นเกษตรผสมผสาน (159 คน) ตามด้วย เกษตรทฤษฎีใหม่ (138 คน) ส่วนประเภทที่รู้จักน้อยที่สุด ได้แก่ วนเกษตร (6 คน)

2. ความสนใจในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำเกษตรทางเลือก พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรตำบลลำพญา ประเมินระดับความสนใจในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารการทำการเกษตรทางเลือกแต่ละด้านทั้ง 8 ข้อ ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างประเมินระดับความสนใจต่อเนื้อหาการทำการเกษตรทางเลือกอยู่ในเกณฑ์ปานกลางทุกข้อ โดยเนื้อหาที่ได้รับความสนใจจากกลุ่มตัวอย่างมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ การควบคุมศัตรูพืชโดยชีววิธี เช่น แมลง จุลินทรีย์ ($\bar{X} = 3.48$) รองลงมา คือ คำแนะนำและการแก้ปัญหาของเกษตรทางเลือก ($\bar{X} = 3.46$) และ ขั้นตอนทำการเกษตรทางเลือก ($\bar{X} = 3.35$) ส่วนเนื้อหาที่ได้รับความสนใจน้อยที่สุด คือ หน่วยงานสนับสนุนการทำการเกษตรทางเลือก ($\bar{X} = 2.92$)

3. ความสนใจในการเปิดรับสื่อและวิธีการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรทางเลือก พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกร 327 คน ประเมินระดับความสนใจใน สื่อและวิธีการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรทางเลือกทั้ง 15 ข้อ ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์น้อย ($\bar{X} = 2.70$) โดยสื่อหรือวิธีการที่ได้รับความสนใจจากกลุ่มตัวอย่างมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ การชมรายการเกษตรทางวิทยุ และโทรทัศน์ ($\bar{X} = 3.56$) รองลงมา คือ การอ่านฉลากจากข้างกล่องหรือจากซอง ($\bar{X} = 3.48$) และ การพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกร ($\bar{X} = 3.45$) ส่วนเนื้อหาที่ได้รับความสนใจน้อยที่สุด คือ การโทรศัพท์ไปสอบถามข้อมูลกับหน่วยงานรัฐ เช่น พัฒนาที่ดิน ($\bar{X} = 2.05$)

4. ประเภทของสื่อที่มักใช้ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติม พบว่า ประเภทของสื่อที่กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรลำพญา 327 คน มักใช้ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติมเมื่อเกิดความสงสัยมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ โทรทัศน์ ($\bar{X} = 3.56$) รองลงมา คือ เกษตรตำบล (45 คน) และ การซื้อหนังสือด้านการเกษตร (30 คน) ส่วนสื่อที่กลุ่มตัวอย่างใช้ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติมน้อยที่สุดเมื่อเกิดความสงสัย คือ ร้านขายยาและตัวแทนขาย (6 คน)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 : เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะคิด และการยอมรับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกของเกษตรกรตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 ได้แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีและการทำเกษตรทางเลือก 2) ทักษะคิดต่อการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือก และ 3) การยอมรับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรตำบลลำพญา ดังรายละเอียดตามลำดับ

1. ความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีและไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรตำบลลำพญา อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรตำบลลำพญามีความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีและไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือก ในภาพรวมทั้ง 25 ข้อ อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 19.22$ หรือคะแนนดิบ 18-19 คะแนนจากทั้งหมด 25 คะแนน) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความรู้และอันตรายที่ได้รับจากการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมี พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้เคมีอยู่ในเกณฑ์ดี ($\bar{X} = 4.16$) หากแต่มีความรู้เกี่ยวกับอันตรายที่ได้รับจากสารเคมีปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$) ส่วนด้าน ความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากการทำการเกษตรทางเลือก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรทางเลือกอยู่ในเกณฑ์ดี ($\bar{X} = 7.10$) และ ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำการเกษตรทางเลือกอยู่ในเกณฑ์ดี ($\bar{X} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ เกษตรทางเลือก มีวิธีการที่แตกต่างกัน เช่น เกษตรทฤษฎีใหม่ การเกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ เกษตรยั่งยืน ฯลฯ และ การใช้สารเคมีการเกษตรเป็นอันตรายต่อมนุษย์ทั้งแบบฉับพลันและในระยะยาว (243 คน คิดเป็น 74.3) ตามด้วย เกษตรทฤษฎีใหม่ มีการแบ่งพื้นที่การเกษตรออกเป็นสวนๆ ได้แก่ ให้มีแหล่งน้ำในไร่นา ให้มีพื้นที่ทำนาปลูกข้าว ให้มีพื้นที่เพื่อการเพาะปลูกพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล พืชสมุนไพร อย่างละ 10% ของพื้นที่ ให้มีพื้นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ และ โรงเรือนอื่นๆ 50% ของพื้นที่ (237 คน คิดเป็น 72.5) ส่วนข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกน้อยที่สุด มี 2 ข้อ ได้แก่ การทำการเกษตรทางเลือกเหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อย เน้นการผลิตเพื่อความพอเพียง ตามกำลังความสามารถ เหลือแล้วขาย มากกว่าเพื่อการค้าโดยตรง และ ยากกำจัดศัตรูพืชมักทำให้เกิดพิษเฉียบพลัน เช่น คลื่นไส้ อาเจียน มากกว่าพิษเรื้อรัง (30 คน คิดเป็น 9.2)

2. ทักษะคิดต่อการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรตำบลลำพญา อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างประเมินระดับความเห็นด้วยต่อการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือก ทั้ง 11 ข้อ ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์มาก ($\bar{X} = 3.57$) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยต่อการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกอยู่ในเกณฑ์มากเป็นส่วนใหญ่ (8 ข้อจาก 11 ข้อ) ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมาก 3 อันดับแรก คือ เกษตรทางเลือกทำให้เกษตรกรและผู้บริโภคปลอดภัย และสร้างสภาพแวดล้อมสมดุล และอุดมสมบูรณ์ ($\bar{X} = 3.95$) ตามด้วยเกษตรทางเลือกเป็นแนวคิดใหม่ควรให้ความรู้แก่เกษตรกรอย่างจริงจัง ($\bar{X} = 3.93$) และ เกษตรทางเลือกทำให้เกษตรกรลดต้นทุนค่าใช้จ่าย มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ($\bar{X} = 3.83$) ส่วนประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุด คือ เกษตรทางเลือกเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ($\bar{X} = 2.90$)

3. การยอมรับการทำเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร

ตำบลลำพญา อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างประเมินระดับความยอมรับต่อการทำการเกษตรทางเลือก ทั้งในปัจจุบันและอนาคตทั้ง 28 ข้อ ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ($\bar{X} = 2.98$) โดยมีคะแนนเฉลี่ย การยอมรับแนวทางการเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ($\bar{X} = 2.68$) และมีคะแนนเฉลี่ยการยอมรับแนวทางการทำการเกษตรทางเลือกในอนาคตอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างประเมินระดับความยอมรับต่อแนวทางการเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ ฉันมีการพักดินก่อนทำการเกษตรครั้งใหม่ ($\bar{X} = 3.34$) ตามด้วย ฉันมักลดต้นทุนการผลิตในการทำการเกษตรอยู่เสมอ เช่น การใช้แรงงานในครอบครัวแทนการจ้าง การซ่อมหรือประดิษฐ์อุปกรณ์การเกษตรเอง การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้เอง ฯลฯ ($\bar{X} = 3.12$) และ ฉันมักปรับสภาพดินให้อุดมสมบูรณ์ด้วยปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ชีวหุ ขี้วัว ขี้ไก่ ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพ ($\bar{X} = 3.36$) ส่วนประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุด คือ ฉันปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์หลายชนิดที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในช่วงเวลา และพื้นที่เดียวกัน เช่น การเลี้ยงปลาในนาข้าว ปลาจะกินสาหร่ายในนาข้าว และถ่ายมูลเป็นปุ๋ยให้แก่ข้าว ($\bar{X} = 2.09$) ส่วนในอนาคต ประเด็นที่ได้รับความยอมรับสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ ฉันคิดว่าถ้ามีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรทางเลือกในตำบลลำพญา จะทำให้สามารถผลักดันแนวคิดการเกษตรทางเลือกให้สำเร็จได้ ($\bar{X} = 3.36$) รองลงมาคือ ฉันจะให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรทางเลือกกับเพื่อนสมาชิกและผู้สนใจ ($\bar{X} = 3.32$) ตามด้วย ฉันจะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของกลุ่มเกษตรทางเลือก และฉันจะนำแนวคิดการเกษตรทางเลือกมาปรับใช้ในแปลง ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 3.29$) ส่วนประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยน้อยที่สุด คือ ฉันจะสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรทางเลือก ($\bar{X} = 3.16$)

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 : เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร กับทัศนคติและการยอมรับการทำเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและในอนาคต

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ประกอบด้วยพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลการทำการเกษตรทางเลือก และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการเกษตรทางเลือกกับทัศนคติ และการยอมรับการทำเกษตรทางเลือก ได้แบ่งเป็น 2 ตอน ซึ่งจะได้อธิบายตามลำดับ ได้แก่

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับเนื้อหา และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อการเกษตรทางเลือก กับ ทัศนคติในการทำการเกษตรทางเลือก ตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1-2

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 พฤติกรรมการเปิดรับเนื้อหาการทำการเกษตรทางเลือกมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำการเกษตรทางเลือก

ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมการเปิดรับเนื้อหาการเกษตรทางเลือก ได้แก่ แนวคิดการทำการเกษตรทางเลือก เทคนิควิธีการทำการเกษตรทางเลือก ขั้นตอนทำการเกษตรทางเลือก ประโยชน์ของการทำการเกษตรทางเลือก และคำแนะนำและการแก้ปัญหาของเกษตรทางเลือก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติต่อการทำการเกษตรทางเลือก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อมีการเปิดรับเนื้อหาเกษตรทางเลือกทั้งแนวคิด เทคนิควิธี ขั้นตอน ประโยชน์ คำแนะนำและการแก้ปัญหาการทำการเกษตรทางเลือกมาก จะทำให้มีทัศนคติหรือความสนใจในการทำการเกษตรทางเลือกมากตามไปด้วย แต่เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์พบว่าอยู่ในระดับต่ำทุกตัว โดยที่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำการเกษตรทางเลือกมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ การเปิดรับแนวคิดการทำการเกษตรทางเลือก ($r = .224$) รองลงมาเป็นเทคนิควิธีการทำการเกษตรทางเลือก ($r = .202$) และขั้นตอนทำการเกษตรทางเลือก ($r = .165$) ตามลำดับ จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับเนื้อหาการทำเกษตรทางเลือกับทัศนคติต่อการทำเกษตรทางเลือก

ตัวแปรพฤติกรรมการเปิดรับเนื้อหา การทำเกษตรทางเลือก	ค่าสหสัมพันธ์กับทัศนคติ ต่อการทำ เกษตรทางเลือก	P
แนวคิดการทำเกษตรทางเลือก	.224*	.000
เทคนิควิธีการทำเกษตรทางเลือก	.202*	.000
ขั้นตอนการทำเกษตรทางเลือก	.165*	.003
การควบคุมศัตรูพืชโดยชีววิธี เช่น แมลง จุลินทรีย์	.029	.599
ประโยชน์ของการทำเกษตรทางเลือก	.133*	.016
คำแนะนำและการแก้ปัญหาของเกษตรทางเลือก	.123*	.026
แหล่งข้อมูลสนับสนุน	.061	.271
หน่วยงานสนับสนุน	.099	.074

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 พฤติกรรมการเปิดรับสื่อการเกษตรทางเลือกมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำเกษตรทางเลือก

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อด้านการเกษตรทางเลือก ได้แก่ การพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกร การอ่านคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร การซื้อหนังสือการทำเกษตรทางเลือก การชมรายการเกษตรทางวิทยุ และโทรทัศน์ และการอ่านฉลากจากข้างกล่องหรือจากซอง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติต่อการทำเกษตรทางเลือก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อมีการเปิดรับสื่อด้วยการพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกร การอ่านคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร การซื้อหนังสือการทำเกษตรทางเลือก การชมรายการเกษตรทางวิทยุ และโทรทัศน์ และการอ่านฉลากจากข้างกล่องหรือจากซองจะทำให้มีทัศนคติหรือความสนใจในการทำเกษตรทางเลือกมากตามไปด้วย ขณะที่ การเข้าไปใช้บริการศูนย์เรียนรู้โรงเรียนสาธิต และการโทรศัพท์ไปสอบถามข้อมูลกับหน่วยงานรัฐ เช่น พัฒนาที่ดิน มีความสัมพันธ์เชิงลบกับทัศนคติต่อการทำเกษตรทางเลือก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ การเข้าไปใช้บริการศูนย์เรียนรู้โรงเรียนสาธิต และการโทรศัพท์ไปสอบถามข้อมูลกับหน่วยงานรัฐ เช่น พัฒนาที่ดิน มักจะทำให้มีทัศนคติหรือความสนใจในการทำเกษตรทางเลือกน้อยลง แต่เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์พบว่าอยู่ในระดับต่ำทุกตัว โดยที่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทำเกษตรทางเลือกมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ การอ่านฉลากจากข้างกล่องหรือจากซอง ($r = .347$) ตามด้วย การชมรายการเกษตรทางวิทยุ และโทรทัศน์ ($r = .235$) และ การพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกร (.220) ตามลำดับ จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อการเกษตรทางเลือกับทัศนคติต่อการทำ
การเกษตรทางเลือก

ตัวแปรพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ	ค่าสหสัมพันธ์กับทัศนคติต่อ การทำการเกษตรทางเลือก	P
การพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกร	.220*	.000
การสอบถามเกษตรกรตำบล /หมอดินอาสา	-.048	.382
การสอบถามแกนนำ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต.	-.003	.963
การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการเกษตรทางเลือก	.017	.760
การอ่านคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	.177*	.001
การซื้อหนังสือการทำการเกษตรทางเลือก	.112*	.043
การชมรายการเกษตรทางวิทยุ และโทรทัศน์	.235*	.000
การเข้าไปใช้บริการศูนย์เรียนรู้โรงเรียนสาธิต	-.144*	.039
การศึกษาดูงานการทำการเกษตรในพื้นที่ต่างๆ	-.017	.764
การอ่านฉลากจากข้างกล่องหรือจากซอง	.347*	.000
การเข้าร่วมงานนิทรรศการด้านการเกษตรของหน่วยงานต่างๆ	.042	.444
การอ่านเอกสาร/แผ่นพับและหนังสือที่ได้รับแจก	.055	.322
การโทรศัพท์ไปสอบถามข้อมูลกับหน่วยงานรัฐ เช่น พัฒนาที่ดิน	-.194*	.000
การเข้าร่วมประชุมที่จัดโดยผู้ใหญ่บ้าน เกษตรตำบล และ อบต.	-.080	.150
การสอบถามร้านค้า หรือตัวแทนจำหน่ายสารเคมีและสารชีวภาพ	.091	.101

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับเนื้อหา และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อการเกษตรทางเลือก กับ การยอมรับการทำการเกษตรทางเลือก ตามสมมติฐาน การวิจัยข้อ 3-6

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 พฤติกรรมการเปิดรับเนื้อหาการเกษตรทางเลือกมีความสัมพันธ์
กับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 4 พฤติกรรมการเปิดรับเนื้อหาการเกษตรทางเลือกมีความสัมพันธ์
กับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกที่ในอนาคต

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า พฤติกรรมการเปิดรับเนื้อหาการเกษตรทางเลือกเกือบทุกข้อยกเว้นแนวคิดการทำการเกษตรทางเลือก ได้แก่ เทคนิควิธีการทำการเกษตรทางเลือก ขั้นตอนทำการเกษตรทางเลือก การควบคุมศัตรูพืชโดยชีววิธี เช่น แมลง จุลินทรีย์ ประโยชน์ของการทำการเกษตรทางเลือก คำแนะนำและการแก้ปัญหาของเกษตรกรทางเลือก แหล่งข้อมูลสนับสนุน และหน่วยงานสนับสนุน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อมีการเปิดรับเนื้อหาการเกษตรทางเลือกดังกล่าวมาก จะทำให้มีการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมากตามไปด้วย แต่เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์พบว่าอยู่ในระดับต่ำทุกตัว โดยที่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกในปัจจุบัน 3 อันดับแรก ได้แก่ คำแนะนำและการแก้ปัญหาของเกษตรกรทางเลือก ($r = .333$) รองลงมาเป็นแหล่งข้อมูลสนับสนุน ($r = .326$) และ หน่วยงานสนับสนุน ($r = .303$) จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 3

นอกจากนั้น พฤติกรรมการเปิดรับเนื้อหาการเกษตรทางเลือกทุกข้อ ได้แก่ แนวคิดการทำการเกษตรทางเลือก เทคนิควิธีการทำการเกษตรทางเลือก ขั้นตอนทำการเกษตรทางเลือก การควบคุมศัตรูพืชโดยชีววิธี เช่น แมลง จุลินทรีย์ ประโยชน์ของการทำการเกษตรทางเลือก คำแนะนำและการแก้ปัญหาของเกษตรทางเลือก แหล่งข้อมูลสนับสนุน และหน่วยงานสนับสนุน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกในอนาคต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อมีการเปิดรับเนื้อหาเกษตรทางเลือกทุกด้านมากจะทำให้ยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกในอนาคตมากตามไปด้วย แต่เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์พบว่าอยู่ในระดับต่ำทุกตัว โดยที่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกในอนาคต 3 อันดับแรก ได้แก่ แหล่งข้อมูลสนับสนุน ($r = .390$) รองลงมาเป็น คำแนะนำและการแก้ปัญหาของเกษตรทางเลือก ($r = .377$) และ เทคนิควิธีการทำการเกษตรทางเลือก ($r = .375$) ตามลำดับ จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 4 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับเนื้อหาการเกษตรทางเลือกกับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและอนาคต

ตัวแปรพฤติกรรมการเปิดรับเนื้อหาการเกษตรทางเลือก	ค่าสหสัมพันธ์กับตัวแปรตาม และ ค่า P- value			
	การยอมรับเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน	P	การยอมรับเกษตรทางเลือกในอนาคต	P
แนวคิดการทำการเกษตรทางเลือก	.065	.238	.278*	.000
เทคนิควิธีการทำการเกษตรทางเลือก	.144*	.009	.375*	.000
ขั้นตอนทำการเกษตรทางเลือก	.168*	.002	.349*	.000
การควบคุมศัตรูพืชโดยชีววิธี เช่น แมลง จุลินทรีย์	.182*	.001	.324*	.000
ประโยชน์ของการทำการเกษตรทางเลือก	.130*	.019	.326*	.000
คำแนะนำและการแก้ปัญหาของเกษตรทางเลือก	.333*	.000	.377*	.000
แหล่งข้อมูลสนับสนุน	.326*	.000	.390*	.000
หน่วยงานสนับสนุน	.303*	.000	.316*	.000

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อ 5 พฤติกรรมการเปิดรับสื่อการเกษตรทางเลือกมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อ 6 พฤติกรรมการเปิดรับสื่อการเกษตรทางเลือกมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกในอนาคต

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อด้านการเกษตรทางเลือกทุกตัว ยกเว้นการสอบถามร้านค้าหรือตัวแทนจำหน่ายสารเคมีและสารชีวภาพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อมีการเปิดรับสื่อมากจะทำให้เกษตรกรยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกในปัจจุบันมากตามไปด้วย แต่เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์พบว่าอยู่ในระดับต่ำทุกตัว โดยที่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกในปัจจุบันมาก 3 อันดับแรกได้แก่ การสอบถามเกษตรกร

ตำบล /หมอดินอาสา มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการทำเกษตรทางเลือ่มากที่สุด ($r = .390$) รองลงมาเป็น การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการเกษตรทางเลือก ($r = .307$) และ การอ่านคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร ($r = .299$) ตามลำดับ จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 5

ส่วนการยอมรับการทำเกษตรทางเลือกในอนาคต พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับสื่อด้านการเกษตรทางเลือก 11 ตัว ได้แก่ การพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกร การสอบถามเกษตรกรตำบล /หมอดินอาสา การสอบถามแกนนำ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการเกษตรทางเลือก การอ่านคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร การซื้อหนังสือการทำเกษตรทางเลือก การชมรายการเกษตรทางวิทยุ และโทรทัศน์ การศึกษาดูงานการทำเกษตรในพื้นที่ต่างๆ การอ่านฉลากจากข้างกล่องหรือจากซอง การเข้าร่วมประชุมที่จัดโดยผู้ใหญ่บ้าน เกษตรตำบล และ อบต. และการสอบถามร้านค้า หรือตัวแทนจำหน่ายสารเคมีและสารชีวภาพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการยอมรับการทำเกษตรทางเลือกในอนาคต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อมีการเปิดรับสื่อด้านการเกษตรทางเลือ่มากจะทำให้เกษตรกรยอมรับการทำเกษตรทางเลือ่มากตามไปด้วย แต่เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์พบว่าอยู่ในระดับต่ำทุกตัว โดยที่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการทำเกษตรทางเลือกในอนาคตน้อยที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การศึกษาดูงานการทำเกษตรในพื้นที่ต่างๆ มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการทำเกษตรทางเลือ่มากที่สุด ($r = .222$) รองลงมาเป็น การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการเกษตรทางเลือก ($r = .220$) และการพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกร ($r = .218$) ตามลำดับ จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 6 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกษตรทางเลือกกับการยอมรับการทำเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและในอนาคต

ตัวแปรพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ	ค่าสหสัมพันธ์กับตัวแปรตาม และ ค่า P- value			
	การยอมรับเกษตร ทางเลือก ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน	P	การยอมรับเกษตร ทางเลือก ในอนาคต	P
การพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกร	.290*	.000	.218*	.000
การสอบถามเกษตรกรตำบล /หมอดินอาสา	.358*	.000	.166*	.003
การสอบถามแกนนำ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต.	.166*	.003	.179*	.001
การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการเกษตร ทางเลือก	.307*	.000	.220*	.000
การอ่านคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	.299*	.000	.183*	.001
การซื้อหนังสือการทำเกษตรทางเลือก	.156*	.005	.126*	.023
การชมรายการเกษตรทางวิทยุ และโทรทัศน์	.204*	.000	.179*	.001
การเข้าไปใช้บริการศูนย์เรียนรู้โรงเรียน สหภาพ	.190*	.001	-.028	.613
การศึกษาดูงานการทำเกษตรในพื้นที่ ต่างๆ	.275*	.000	.222*	.000
การอ่านฉลากจากข้างกล่องหรือจากซอง	.227*	.000	.217*	.000

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อเกษตรทางเลือกกับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและในอนาคต (ต่อ)

ตัวแปรพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อ	ค่าสหสัมพันธ์กับตัวแปรตาม และ ค่า P- value			
	การยอมรับเกษตร ทางเลือก ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน	P	การยอมรับเกษตร ทางเลือก ในอนาคต	P
การเยี่ยมชมงานนิทรรศการด้านการเกษตร ของหน่วยงานต่างๆ	.149*	.007	.074	.182
การอ่านเอกสาร/แผ่นพับและหนังสือที่ได้รับ แจก	.185*	.001	.076	.169
การโทรศัพท์ไปสอบถามข้อมูลกับหน่วยงาน รัฐ เช่น พัฒนาที่ดิน	.290*	.000	.008	.887
การเข้าร่วมประชุมที่จัดโดยผู้ใหญบ้าน เกษตร ตำบล และ อบต.	.184*	.001	.148*	.007
การสอบถามร้านค้า หรือตัวแทนจำหน่าย สารเคมีและสารชีวภาพ	.105	.059	.196*	.000

บทสรุป

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมกาเปิดรับและแสวงหาข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิด และการยอมรับการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีของเกษตรกรตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัด ทำให้ได้ข้อสรุปสำคัญว่า พฤติกรรมกาเปิดรับเนื้อหาการเกษตรทางเลือกมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะคิดและการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ขณะที่พฤติกรรมกาเปิดรับสื่อด้านการเกษตรทางเลือกเพียงบางประเภท ได้แก่ การพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกร การอ่านคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร การซื้อหนังสือการทำการเกษตรทางเลือก การชมรายการเกษตรทางวิทยุ และโทรทัศน์ และการอ่านฉลากจากข้างกล่องหรือจากซอง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะคิดต่อการทำการเกษตรทางเลือก อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมกาเปิดรับสื่อด้านการเกษตรทางเลือกเกือบทุกประเภทก็มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการยอมรับการทำการเกษตรทางเลือกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบสำคัญข้างต้น เพื่อสร้างกระแสความตระหนักในการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือก ความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิดที่ดี และการยอมรับในการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือก ซึ่งจะผลักดันให้เกษตรกรลงมือทำการเกษตรทางเลือกด้วยความมั่นใจในท้ายที่สุด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่ในการขับเคลื่อนการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกในพื้นที่ตำบลลำพญา และในพื้นที่ต่างๆ ควรดำเนินการดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับการวางแผนกลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกอย่างเป็นระบบ โดยการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมประเมินผลการสื่อสารโดยเกษตรกร แกนนำ คนในชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น นักพัฒนาชุมชน เกษตรตำบล

2. ให้ความสำคัญกับการออกแบบเนื้อหา (message design) ที่ตั้งแต่การกำหนดเนื้อหาสาระที่ดี การจัดลำดับเนื้อหาสาระที่ชัดเจน และการสร้างสารที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย โดยอธิบายให้เห็นภาพขั้นตอนการทำงานเกษตร โดยไม่ใช่สารเคมีหรือเกษตรทางเลือกที่ครบวงจรตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้นคือการเตรียมดิน พันธุ์ข้าว น้ำหมักชีวภาพ การลงมือเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การพักดิน และการเตรียมการทำนาครั้งต่อไป

3. ให้ความสำคัญกับการวางแผนสื่อหรือช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม สามารถสร้างมโนภาพที่เป็นรูปธรรม มีการกระจายสื่อหรือช่องทางการสื่อสารที่ต่อเนื่อง เข้าถึงเกษตรกร โดยเฉพาะสื่อบุคคล ได้แก่ เพื่อนเกษตรกร คอลัมน์ในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร หนังสือหรือคู่มือการทำงานเกษตรทางเลือก และคลิบรายการเกษตรทางเลือก

4. จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมโดยเน้นเนื้อหาหลัก 8 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับอันตรายจากเกษตร สารเคมี การเกษตรที่ชัดเจน 2) ความหมายและเทคนิคการทำงานเกษตรทางเลือกที่ถูกวิธีอย่างจริงจัง 3) ความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิต/ใช้ จุลินทรีย์ ปุ๋ยและน้ำหมักชีวภาพที่ถูกต้องและสะดวก 4) ความรู้เกี่ยวกับวิธีการทำงานเกษตรทางเลือก (ลด ละ เลิกสารเคมี) ที่ถูกต้อง และ ครบทุกขั้นตอนการเพาะปลูก 5) ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมจากการทำงานเกษตรทางเลือก (ลด ละ เลิกสารเคมี) ที่ถูกต้อง 6) การให้ความรู้และการปลูกฝังให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน 7) ข้อมูลการจัดตั้งและบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจเกษตรทางเลือกตำบลลำพญา และ 8) การประชาสัมพันธ์และเทคนิคด้านการตลาดสินค้าเกษตรทางเลือก (ลด ละ เลิกสารเคมี)

รายการอ้างอิง

- (1) ตีรณ พงศ์มพัฒน์. (2549). ประมวลสรุปสถานการณ์สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในสังคมไทย., แผนงานวิจัยและพัฒนาโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข เข้าถึงได้จาก <http://hdl.handle.net/123456789/1285>: (วันที่สืบค้นข้อมูล 10 มีนาคม 2553)
- (2) ตีรณ พงศ์มพัฒน์. (2549). นโยบายภาษีสารเคมีเพื่อความปลอดภัยของอาหารสำหรับประเทศไทย. โครงการนโยบายสาธารณะเพื่อความปลอดภัยด้านอาหารและเศรษฐกิจการค้าที่ยั่งยืน คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการสนับสนุนจากมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (3) องค์การบริหารส่วนตำบลลำพญา (2554) “แผนยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาตำบลลำพญาในช่วงสามปี ระหว่างปี พ.ศ. 2554-2556”. มปท. (อัดสำเนา).
- (4) ณัฐพงศ์รัช กุรัตนและคณะ (2549) กระบวนการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อการขยายผลในชุมชน กรณีศึกษากลุ่มพุทธเกษตรอินทรีย์ ตำบลบ้านไทร อำเภอบึงสามพัน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยทุนสนับสนุนการวิจัย จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค
- (5) ออระพิน เกาะกิ่งและคณะ (2549) แนวทางการผลิตและการจัดการผลผลิตผักปลอดสารเคมี กรณีศึกษากลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ ตำบลชานวรรณ และตำบลแสนสุข อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยทุนสนับสนุนการวิจัย จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค
- (6) กาญจนา แก้วเทพ, จำรัส เสือดี และคณะ พรทิพย์ เบ็ญจะบก และคณะ และ กมลรัฐ อินทรทัศน์ และคณะ. (2549). การเลี้ยงโค้งของการสื่อสารการเกษตรในไทย ภาพรวมจากงานวิจัย 2544-2547. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- (7) ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ. (2549). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน: จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)